

NÄRINGSUTSKOTTET

Statens finansiering av teknisk FoU

SVERIGES
RIKSDAG

RIKSDAGENS NÄRINGSUTSKOTT

På uppdrag av utskottets arbetsgrupp för uppföljnings- och utvärderingsfrågor (NUR) har en uppföljning gjorts av i vilken utsträckning de neddragningar som genomförts på Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK) vad avser stödet till teknisk forskning och utveckling har täckts upp av stöd från Stiftelsen för strategisk forskning och Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling. I studien redovisas också uppgifter om industriforskningens roll inom dessa forskningsstiftelsers verksamhet. Innehållet i rapporten föredrogs för utskottet i april 1998.

Eftersom rapporten bedöms ha ett allmänt intresse publiceras denna i rapportserien Utredningar från riksdagen.

Stockholm i maj 1998

Birgitta Johansson
ordf.

/Ulf Renberg
kanslichef

Förord

Näringsutskottets arbetsgrupp för uppföljnings- och utvärderingsfrågor, NUR, beslutade i januari 1998 att låta genomföra en uppföljning av i vilken utsträckning de neddragningar som genomförts på Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK) vad avser stödet till teknisk forskning och utveckling har täckts upp av stöd från Stiftelsen för strategisk forskning och Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling. Anledningen till detta beslut var bl.a. att företrädare för NUTEK inför utskottet i samband med beredningen av 1998 års budget uttryckte oro för kontinuiteten i vissa industriforskningsprojekt till följd av den förändrade finansieringen.

Uppföljningen har genomförts av Peter Strand, utredare vid riksdagens utredningstjänst.

Utredningsarbetet avslutades i april 1998 då Peter Strand föredrog studien inför utskottet. NUR får härmed överlämna rapporten till näringsutskottet.

Stockholm den 28 april 1998

Karin Falkmer
ordf. i NUR

/Jörgen Wedin

Innehåll

Statens finansiering av teknisk FoU.....	7
Sammanfattning	7
Bakgrund	8
Besparingsbeslut	8
Forskningsstiftelserna	8
Stiftelsernas övertagande av viss finansiering.....	10
Verksamhet som övertagits av SSF.....	10
Verksamhet som övertagits av KK-stiftelsen	12
Återstående finansieringsbehov inom NUTEK:s ansvarsområde	13
Avslutade program och lägre ambitionsnivå	13
NUTEK:s treårsplan 1997–1999	14
Industriforskningens roll i stiftelsernas verksamhet.....	16
SSF:s samverkan med näringslivet.....	16
KK-stiftelsens samverkan med näringslivet	16

Statens finansiering av teknisk FoU

I denna PM redovisas de neddragningar som genomförts av det statliga stödet till teknisk forskning och utveckling inom NUTEK:s ansvarsområde och i vilken utsträckning dessa täckts upp av stöd från Stiftelsen för strategisk forskning och Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling. Dessutom redovisas uppgifter om industriforskningens roll inom dessa forskningsstiftelsers verksamhet.

Sammanfattning

Riksdagen har beslutat om varaktiga besparingar på 300 miljoner kronor fr.o.m. år 1997 och 400 miljoner fr.o.m. 1998 på anslaget till teknisk forskning och utveckling inom det näringspolitiska området (anslag D 1). Hälften av dessa besparingar – 200 miljoner kronor – kompenseras av Stiftelsen för strategisk forskning (SSF) och Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling (KK-stiftelsen) genom att dessa övertagit verksamheter från NUTEK. Beträffande industriforskningsinstitut, där ansvaret övertagits av KK-stiftelsen, är det fortfarande oklart med finansieringen efter år 1999. Övriga verksamheter avvecklas enligt plan eller integreras i annan verksamhet inom stiftelserna.

För 200 miljoner kronor av de beslutade besparingarna saknas för närvarande täckning vilket resulterat i att NUTEK kraftigt minskat antalet nystartade program (ca 150 mkr) och sänkt ambitionsnivån inom pågående program 1993–1999 (ca 50 mkr).

Både SSF och KK-stiftelsen har i sina stadgar en klart uttalad inriktning på forskningssamverkan mellan högskolor och näringsliv samt i förekommande fall forskningsinstitut. Man kan inte säga att stiftelserna arbetar med särskild inriktning mot industrin utan snarare mot näringslivet i stort och särskilt mot företagsbranscher som ligger i forskningens frontlinjer eller behöver stöd för att komma dit.

Bakgrund

Besparingsbeslut

I regeringens ekonomiska vårproposition 1995¹ beräknades varaktiga besparingar på forskningsanslagen till 200 miljoner kronor fr.o.m. år 1997 och ytterligare 100 miljoner kronor fr.o.m. år 1998. Regeringens ambition var – som den uttrycktes i propositionen – att huvuddelen av dessa besparingar skulle kunna kompenseras genom medel från forskningsstiftelserna. Nedskärningarna som aviserats redan i regeringsförklaringen i mars 1996 motiverades med det allvarliga statsfinansiella läget.

Fördelningen av nedskärningarna på anslagsnivå gjordes i samband med beredningen av 1996 års forskningsproposition² där besparingarna lades ut på anslaget D 1 Teknisk forskning och utveckling inom utgiftsområde 24. Anslaget disponeras av NUTEK.

Besparingarna kom att uppgå till totalt 286,6 miljoner kronor från år 1997. I den senaste budgetpropositionen (prop. 1997/98:1) togs det andra steget i besparingsprocessen genom en minskning av D 1-anslaget med 110 miljoner kronor fr.o.m. budgetåret 1998.

Förutom besparingarna inom NUTEK:s ansvarsområde kan nämnas nedskärningar på ca 200 miljoner kronor på årsanslagen till forskningsråden och Rymdstyrelsen. Naturvårdsverket förlorar hela sitt forskningsanslag på ca 130 miljoner kronor fr.o.m. 1998.

Forskningsstiftelserna

Åren 1993 och 1994 inrättades sju forskningsstiftelser genom riksdagens beslut³. Stiftelserna – vars övergripande mål är att finansiera olika insatser inom forskning och forskarutbildning – tillfördes ett betydande kapital genom avvecklingen av löntagarfonderna. De två största stiftelserna, *Stiftelsen för strategisk forskning (SSF eller Strategiska stiftelsen)* och *Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling (KKS eller KK-stiftelsen)*, tillfördes från start ett kapital på 6 respektive 3,6 miljarder kronor.

Forskningsstiftelsernas livslängd har diskuterats. Vid stiftelsernas bildande föreslog regeringen 15 år som lämplig livslängd medan utskottet rekommenderade att 10 % av ursprungskapitalet i fast penningvärde skulle delas ut årligen.

Hösten 1996 beslutade riksdagen om ändringar i stiftelselagen⁴ som innebär att regeringen skall kunna utse och entlediga styrelseledamöter i statliga stiftelser. Lagändringen motiverades med att de demokratiska institutionerna måste få insyn och kunna påverka och kontrollera beslut som rör statliga stiftelser, särskilt när det gäller förvaltningen av stora belopp och väsentliga inslag i den offentliga verksamheten. ”Att regeringen utser ledamöterna främjar också samordning mellan stiftelsernas insatser och andra statliga

¹ Prop. 1995/96:150

² Prop. 1996/97:5

³ Prop. 1992/93:171, UbU16 och prop. 1993/94:177, UbU12

⁴ Prop. 1996/97:22, LU2

insatser på främst forskningens område vilket är av synnerlig vikt för att de samlade statliga insatserna skall ge så stort utbyte som möjligt”, framhöll regeringen i 1996 års forskningsproposition⁵. Nya styrelser för forskningsstiftelserna utsågs i januari 1997.

Stiftelsen för strategisk forskning (SSF)

SSF:s ändamål är att stödja naturvetenskaplig, teknisk och medicinsk forskning samt främja utvecklingen av starka forskningsmiljöer av högsta internationella klass med betydelse för utvecklingen av Sveriges framtida konkurrenskraft. Stiftelsekapitalet har sedan starten 1994 haft en god tillväxt och uppgick i början av 1998 till ca 10 miljarder kronor. Enligt stadgarna får SSF:s verksamhet på sikt förbruka kapitalet.

Den totala anslagsvolymen beräknas till ca 750 miljoner kronor för innevarande år och förväntas öka till ca 1 miljard per år under de närmaste åren – ca 10 % av kapitalet. Den höga anslagsutdelningen anses försvarbar mot bakgrund av den goda kapitaltillväxten. Under 1998 kommer SSF:s styrelse att fatta beslut om stiftelsens strategi utifrån olika scenarier för verksamheten fram till år 2015 eller 2020. Som jämförelse kan nämnas att de medicinska, naturvetenskapliga och tekniska forskningsråden samt NUTEK tillsammans fördelar ca 2,5 miljarder per år till forskning på de områden som även SSF verkar inom.

Största delen av SSF:s resurser går till *strategiska forskningsprogram* som kan ha formen av forskningscentrum, forskarskolor eller nationella nätverk med forskarutbildning. Programmen är uppdelade på sex programområden.

- Biovetenskap
- Informationsteknik
- Verkstads- och produktionsteknik
- Kemi- och processteknik
- Mikroelektronik
- Materialvetenskap

Programperioden är fem år och den sammanlagda volymen av beslutade program (febr. 1998) beräknas uppgå till ca 600 miljoner kronor per år efter uppbyggnadsfasen.

Förutom de strategiska forskningsprogrammen har SSF *individuella program* med stöd till särskilt framstående äldre och yngre forskare samt s.k. hemvändande postdoktorer. Dessutom finansierar stiftelsen *riktade projektbidrag* inom bl.a. mikroelektronik, morgondagens material och cellulära signalsystem i samarbete med forskningsråd och Rymdstyrelsen.

Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling (KK-stiftelsen)

KK-stiftelsen har följande uppdrag:

- Stöd till kunskaps- och kompetensutbyte mellan å ena sidan näringslivet och å andra sidan universitet, högskolor och forskningsinstitut.

⁵ Prop. 1996/97:5 s. 46

- Finansiering av forskning vid mindre och medelstora högskolor inom särskilda profilområden.
- Främjande av informationsteknik.

I stiftelsens stadgar finns särskilda regler för hur stor andel av medlen som skall fördelas på olika ändamål – bl.a. skall 10 % av stiftelsens tillgångar få användas i samband med omstruktureringen av industriforskningsystemet. KK-stiftelsens startkapital som uppgick till 3,6 miljarder kronor har utvecklats väl, och i dag uppgår kapitalet till ca 6,5 miljarder.

Hittills har stiftelsen fattat beslut om stöd till ca 400 projekt. Ca 930 miljoner kronor har betalats ut t.o.m. 1997 – 35 miljoner kronor år 1995, 335 miljoner kronor 1996 och 558 miljoner kronor 1997. Uppskattningsvis beräknas utbetalningarna uppgå till mellan 650 och 700 miljoner kronor under 1998 beroende på igångsättningstakten hos olika projekt och program.

Stiftelsernas övertagande av viss finansiering

Som tidigare redovisats uppgick besparingarna på NUTEK:s anslag till ca 300 miljoner kronor år 1997 och beräknas till 400 miljoner kronor per år fr.o.m. 1998. Stiftelsen för strategisk forskning (SSF) och Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling (KKS) har övertagit finansieringen av vissa verksamheter som motsvarar cirka hälften av dessa besparingar.

Överflyttningen av forskningsverksamheterna har skett efter förhandlingar och i samarbete mellan NUTEK och stiftelserna. I flera fall har handläggare som varit ansvariga för programmen flyttat med från NUTEK till stiftelserna.

Verksamhet som övertagits av SSF

Stiftelsen för strategisk forskning har från NUTEK övertagit ansvaret för åtta *materialkonsortier* och ett *samarbetsprogram inom mikroelektronik* som tillsammans finansieras med 79 miljoner kronor 1997 och 99 miljoner 1998.

Materialkonsortier

De tvärvetenskapliga materialkonsortierna är ett tioårigt program som startades av NUTEK och Naturvetenskapliga forskningsrådet (NFR) år 1990. Syftet med programmet är att utveckla tvärvetenskapliga forskningsmiljöer som gynnar både den industriella utvecklingen på materialområdet och kunskapsuppbyggnaden inom högskolan. Fem av de ursprungligen elva konsortierna ansågs i en utvärdering vara världsledande på sina respektive områden. Programmet skall enligt planerna avslutas under år 2000. NUTEK har tidigare stått för 88 % av den offentliga finansieringen och NFR för resterande 12 %. Medverkande företag bidrar såväl finansiellt (ca 7,4 mkr 1995) som med personresurser. Deltagande i EU-projekt ger också ett visst resursinflöde (7,5 mkr 1996). Den offentliga finansieringen beräknas till ca 50 miljoner kronor per år med en avtrappning till 30 miljoner kronor det sista programåret. Enligt SSF:s verksamhetsredovisning finansieras materialkonsortierna med följande belopp åren 1997–1998.

SSF:s finansiering av materialkonsortierna 1997–1998 (miljoner kronor)

Materialkonsortium	1997	1998
CAMPADA	4,1	4,1
Supraledning	5,7	5,7
Ängströmkonsortiet	5,9	5,9
Tunnfilmstillväxt	6,3	6,3
Nanometerstrukturer	5,5	5,5
Kluster och ultrafina partiklar	3,3	3,3
Biomaterial	5,7	5,7
Teoretisk och datorstödd materialfysik	4,7	4,7
Gemensamma kostnader	10,8	7,8
Totalt	52	49

Källa: SSF:s verksamhetsredovisning

Finansiering efter 1998

SSF:s styrelse har ännu inte beslutat om finansiering för 1999 och fram till den 1 juli år 2000 då konsortierna enligt planerna skall upphöra. Enligt uppgift kommer dock ca 70 % av nuvarande anslag att reserveras för verksamheten under de resterande 18 månaderna.

Samarbetsprojekt – mikroelektronik

Det andra av de program som SSF övertagit från NUTEK består av 13 samarbetsprojekt på mikroelektronikområdet som syftar till utveckling av nya strategiska teknologier eller demonstratorprojekt genom samverkan mellan högskolor, institut och företag. Verksamheten, som startade 1993, består av FoU på områden som höghastighetselektronik, elektromagnetisk design och simulation, fotonik inom telekommunikation, IR-sensorer, optisk informationsbehandling m.m.

Programmet, som övertogs fr.o.m. den 1 juli 1997, drivs i SSF:s regi under beteckningen Mikroelektronikprogrammet och finansieras med 27 miljoner kronor år 1997 och 50 miljoner 1998. Det är ännu oklart om finansiering efter 1998 – troligen kommer programmet att integreras med ett annat mikroelektronikprogram i SSF:s regi.

Övriga åtgärder med anledning av besparingar

Under 1997 gjorde SSF temporära insatser i form av 80 miljoner kronor som sattes in inom forskningsrådets, Rymdstyrelsens och NUTEK:s tidigare ansvarsområden för att klara akuta finansieringsproblem till följd av nedskärningarna. Inom andra forskningsområden satsar SSF 160 miljoner kronor under 1998 och 1999 på riktade projekt i samarbete med forskningsråden och Rymdstyrelsen. Dessa satsningar är också en följd av nedskärningarna.

Ytterligare åtaganden

Det är inte aktuellt för SSF att överta ytterligare verksamheter som drabbats av nedskärningarna inom NUTEK:s ansvarsområde. En diskussion fördes om detta under 1997 mellan stiftelsen, regeringen och NUTEK. SSF:s styrelse anser att stiftelsen tills vidare gjort tillräckliga åtaganden vad gäller den nedskärningsdrabbade forskningen.

Verksamhet som övertagits av KK-stiftelsen

Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling har övertagit en del av finansieringen av 17 *industriforskningsinstitut* under perioden 1997–1999.

Industriforskningsinstitut

Vid industriforskningsinstitutet bedrivs en avtalsbunden, långsiktig och industrirelaterad forskning som till ca 60 % finansieras av industribidrag och till ca 40 % av statliga anslag och stiftelsemedel.

KK-stiftelsens finansiering, som uppgår till totalt 290 miljoner kronor för åren 1997–1999, går till institutens långsiktiga kompetensutveckling. Finansieringen kanaliseras via ett av staten och KK-stiftelsen gemensamt ägt bolag, *Ireco Holding AB*, som har struktur- och ägaransvar tillsammans med respektive institutets industriintresseförening. Stiftelsen finansierar även driften av Ireco med 10 miljoner kronor under samma period. NUTEK fortsätter dock att delfinansiera industriforskningsinstitutets kollektiva forskning med ca 170 miljoner kronor per år.

De aktuella industriforskningsinstitutet är: Industriellt mikroelektronikcentrum, Institutet för metallforskning, Institutet för optisk forskning, Svenska institutet för systemutveckling, Swedish institute of Computer Science, Institutet för verkstadsteknisk forskning, Stiftelsen för metallurgisk forskning, Swedish Ceramic Institute, Korrosionsinstitutet, Ytkemiska institutet, Institutet för fiber- och polymerteknologi, Gjuteriföreningen, Institutet för medieteknik, Förpackningsforskningsinstitutet, Institutet för träteknisk forskning, Svenska institutet för livsmedelsforskning och Svenska träforskningsinstitutet

Finansiering efter 1999

Det är ännu oklart om industriforskningsinstitutets finansiering efter år 1999. Beslut bör fattas senast under våren 1999 i god tid inför 1999 års forskningsproposition.

Övriga åtgärder med anknytning till industriforskningsinstitutet

KK-stiftelsen medverkar även finansiellt (ca 100 mkr) till omstrukturering och bolagisering av industriforskningsinstitutet i samråd med Ireco. Dessutom bidrar stiftelsen med 200 miljoner kronor för uppbyggnad av nya tillämpningsområden vid *Svenska IT-institutet* (SITI) som etableras under 1998 på initiativ av KK-stiftelsen och industriintressenter. SITI ägs av ett industrikon-sortium och Ireco.

Återstående finansieringsbehov inom NUTEK:s ansvarsområde

Förhoppningarna från NUTEK:s sida var att forskningsstiftelserna skulle kompensera huvuddelen av neddragningarna i linje med vad som framställdes i 1996 års forskningsproposition. Så blev inte fallet.

Som framgår av redovisningen ovan kompenseras hälften av besparingarna på teknisk FoU genom insatser av forskningsstiftelserna. För resterande besparingar på 200 miljoner kronor per år finns för närvarande ingen täckning.

Avslutade program och lägre ambitionsnivå

Nedskärningarna innebär att ett antal FoU-program har avslutats och att en avveckling inletts av andra program utan att nya program på dessa områden kunnat startas – denna del av nedskärningarna beräknas av NUTEK till ca 150 miljoner kronor per år. Dessutom har de program som startades 1993 och som fortsätter till 1999 fått läggas på en lägre ambitionsnivå – en nedskärning på ca 50 miljoner kronor.

I följande sammanställning redovisas under respektive programblock de FoU-program som avslutats eller dragits ned under 1996/97 utan att något uppföljningsprogram startats. De flesta av dessa program skulle avslutas under 1996 enligt tidigare planer – oavsett nedskärningarna. Vanligtvis följs dock avslutade program upp med nya program på områden där fortsatt forskning bedöms viktig.

FoU-program som avslutats eller dragits ned under 1996/97 utan att något uppföljningsprogram startats.

Program	Neddragningar (mkr)*
<u>Nya framväxande teknologier</u>	
Biokompatibla material	5,0
Mikronik	7,0
Polymerkemi och polymerfysik	4,2
Tekniska dispersioner	4,5
Supraleutare m.m.	6,0
Peptidteknologi	5,0
Hiv/aids	7,0
Protein engineering	5,2
Komponentteknologier (mikroelektronik)	10,0
Metodutv. super- och paralleldatorer	6,9
Strömningsteknik	10,0
<u>Totalt för området</u>	<u>70,8</u>
<u>Industriella processer och produkter</u>	
Datorintegrerad detaljtillverkning	6,0
Flexibla monteringsystem	9,0
Polymerers bearbetning och egenskaper	5,3
Produktdatasystem i verkstadsföretag	8,0
Pulverteknik 90	16,9
Driftsutv. i processindustrin, DUP	8,0
IT-Bygg	5,0
Medicinska bild- och kunskapssystem	6,0
Industrianpassade reglermetoder	7,5
Rörliga autonoma system	7,0
Tribologi	3,5
El- och hybridfordon	4,0
Motorrelaterad förbränningsteknik	10,0
Buller	3,0
<u>Totalt för området</u>	<u>99,2</u>
<u>Komplexa tekniska system</u>	
Datorsystemarkitektur	6,5
Realtidssystem	8,5
Telekommunikation	4,0
Programvaruteknik	6,0
<u>Totalt för området</u>	<u>25,0</u>
<u>Totalt</u>	<u>195,0</u>

* Beräknat på anslaget för 1996. Källa: NUTEK Teknik

Enligt uppgift från NUTEK sker avvecklingen av pågående program så att doktorander i så stor utsträckning som möjligt skall kunna fullfölja sina avhandlingar eller avsluta med licentiatexamen. Den successiva och "mjuka" avvecklingen har gjorts möjlig genom att besparingarna genomförts stegvis samt med hjälp av reservationer från budgetåret 1995/96 som uppstått genom senareläggning av nya program.

NUTEK:s treårsplan 1997–1999

När konsekvenserna av de kraftiga besparingarna och stiftelsernas begränsade finansieringsövertagande stod klara tog NUTEK under våren 1997 fram en ny verksamhetsplan för perioden 1997–1999. Planen innebär en finansieringsni-

vå som totalt ligger 500 miljoner kronor under föregående treårsperiod. Trots detta kommer de flesta av de FoU-program som startades 1993, och som inte ryms inom kärnverksamheten men som avsågs att pågå till 1999, att kunna fullföljas på en lägre nivå fram till den 1 juli 1999. Detta är möjligt genom att starten av nya program försenats och genom att en del av stiftelsemedlen betalades ut redan under 1997.

I samband med fastställandet av den nya treårsplanen gjorde NUTEK prioriteringar i fördelningen av medel på respektive resultatområde beräknat på en basbudget för 1998 (se bilaga).

I följande sammanställning redovisas den reviderade treårsplanen.

Reviderad treårsplan 1997–1999 (NUTEK Teknik) (miljoner kronor)

Resultatområden	Vidmakthållande alt. 1997	Budget 1997	Plan 1998	Plan 1999	Summa 1997-1999
Nya framväxande teknologier*	230	125	88	78	291
Industriella processer och produkter	215	291	196	157	644
Komplexa tekniska system	68	90	69	50	209
Tjänsteprod. och IT-användning	37	27	20	20	67
Människa-teknikorganisation	41	26	20	20	66
Teknologisk infrastruktur**	350	231	225	225	681
Mindre företags kompetens- och teknikförsörjning	35	49	35	35	119
Internationellt FoU-samarbete	27	37	25	25	87
Teknisk FoU gemensamt	22	25	27	42	94
<i>Summa teknisk FoU</i>	<i>1 025</i>	<i>901</i>	<i>705</i>	<i>652</i>	<i>2 258</i>

* Materialkonsortier och Mikroelektronik inom detta område har övertagits av SSF: 79 mkr 1997 och 99 mkr 1998.

** Delar av industriforskningsinstitutens finansiering har övertagits av KK-stiftelsen: ca 100 mkr/år t.o.m. 1999.

Källa: NUTEK Teknik 1998-04-03

Enligt NUTEK:s verksamhetsplan för 1998 har de senaste årens utveckling inneburit en förändring av NUTEK:s roll inom teknisk FoU – från finansiering av långsiktig, näringslivsrelevant kunskapsutveckling till ökad fokus på användningen av ny teknisk kunskap i näringslivet och insatser för förstärkt FoU-samverkan mellan företag, institut och högskolor.

Industriforskningens roll i stiftelsernas verksamhet

Både SSF och KK-stiftelsen har i sina stadgar en klart uttalad inriktning på forskningssamverkan mellan högskolor och näringsliv samt i förekommande fall forskningsinstitut. Man kan inte säga att stiftelserna arbetar med särskild inriktning mot industrin utan snarare mot näringslivet i stort och särskilt mot företagsbranscher som ligger i forskningens frontlinjer eller behöver stöd för att komma dit.

Någon detaljerad undersökning av hur stiftelsernas samverkan med näringslivet fungerar i praktiken har inte kunnat göras på grund av uppdrags- tidens begränsning.

SSF:s samverkan med näringslivet

I SSF:s stadgar anför bl.a. följande om vad som skall vara utmärkande för stiftelsens verksamhet (3 §): ”samverkan mellan universitet och högskolor å ena sidan och näringslivet å den andra när forskning inom områden som är särskilt intressanta för näringslivet kommer i fråga forskarrörlighet internationellt och mellan universitet/högskolor, institut och företag – – –”

Inriktningen från SSF:s sida är att alla program skall ha företagsdeltagande såväl finansiellt som personellt. I dag är detta fortfarande under utveckling eftersom de flesta forskningsprogrammen kom i gång först under 1997. Experter från företagen skall delta i forskningen, och doktorander från högskolan skall komma till företagen och bedriva forskning där.

Inom SSF utgör materialkonsortierna, som arbetar nära industrin, tillsammans med övriga program inom materialvetenskap ca 10 % av verksamheten. Till detta kan läggas programmen inom områdena verkstads- och produktionsteknik samt kemi- och processteknik, som kan förutsättas ligga nära industrin. Dessa programområden utgör tillsammans ca 17 % av verksamheten.

KK-stiftelsens samverkan med näringslivet

Även i KK-stiftelsens stadgar finns en klar inriktning mot samverkan med näringslivet. Utmärkande för stiftelsens verksamhet skall bl.a. vara (3 §)

– att finansiera utbildning på doktors-, licentiat- och magisternivå, särskilt sådan som kan ske i samverkan med företag,

– – –

– att svara för delfinansiering av sådan forskning vid högskolor utan fasta forskningsresurser, som utvecklas i samverkan med det regionala näringslivet och där näringslivet svarar för resterande finansiering. Stiftelsen skall tillse att näringslivets del totalt sett motsvarar minst stiftelsens,

– – –

– härutöver bör stiftelsen kunna stödja dels information till mindre och medelstora företag, dels kompetens- och tekniköverföring till sådana företag.

Verksamheten bedrivs bl.a. i *forskarskolor* med tvärvetenskaplig inriktning och med rekrytering från såväl företag som högskolan och med delad finansiering (50–50), *industriforskningsinstitut* (se s. 6), samverkan mellan *de nya högskolorna och företag* och *konsortier för kompetensutveckling* som främst riktas till små och medelstora företag och som innebär företagsanpassade kurser på magister- eller doktorandnivå.

Anslagen till industriforskningsinstituten utgör ca 15 % av KK-stiftelsens totala anslag.

Källor:

Prop. 1995/96:150

Prop. 1996/97:5

Prop. 1996/97:1, utg.omr. 24

Prop. 1997/98:1, utg.omr. 24

Forskning och pengar (SOU 1996:29)

Näringsutskottets betänkande 1997/98:1

NUTEK:s FoU-satsningar 1996

NUTEK:s satsningar 1997 inom teknisk FoU

Årsredovisning 1997 / NUTEK

Verksamhetsplan 1998 / NUTEK

Hur går det för forskningen? / Utbildningsutskottet (1996/97:URD5)

KK-stiftelsens insatser riktade till näringslivet (särskild skrivelse)

Materialkonsortier /NUTEK och NFR

Verkställande direktörens rapport 1997 / SSF

Prognos rörande stiftelsens kapital och anslagsutveckling / SSF

Verksamhetsredovisning / SSF

SSF:s och KK-stiftelsens websidor på Internet

Ref.: Christer Heinegård, NUTEK, Olle Edqvist, SSF, Ingvar Isfeldt, SSF, Ingela Agrell, SSF, Anders Sjölund, SSF, Inger Florin, SFF, Hans Gennerud, KK-stiftelsen, Håkan Widmark, Ireco Holding AB, Ingemar Ahlandsberg, Närings- och handelsdepartementet.

NUTEK:s basprioriteringar efter nedskärningar och stiftelsekompensation, beräknat på budget för 1998 (miljoner kronor)

Bilaga

Teknisk FoU / Resultatområden	Vidmakthållande alt. 1997	Plan 1998	Nivå 1998 jfr. med 1997 (%)	Stiftelsefinansiering
Nya framväxande teknologier	230	70	30	
Ny bioteknologi för framtidens industri	29	10	34	
Nya komponenter och funktionella material	30	10	33	
Avancerade metoder för flödesinriktade beräkningar	18	0	0	
Strategisk teknikutveckling	36	30	83	
Mikroelektronik	60	10	17	SSF 50
Datalogi	16	10	63	
Tvårvetenskapliga materialkonsortier	42	0	0	SSF 42
Industriella processer och produkter	215	168	78	
Produktframtagningprocessen	23	20	87	
Verkstadstekniskt materialprogram	17	10	59	
Nya produkter och material från förnyelsebara råvaror	27	15	56	
Industriell kvalitetsmätningsteknik m.m.	16	10	63	
Transportteknik och logistik	25	15	60	
Miljöanpassning och -värderingssystem	10	10	100	
Teknik för morgondagens sjukvård	13	10	77	
Biomedicin	10	7	70	
Livskvalitet för funktionsnedsatta och äldre	9	6	67	
<u>Särskilda program:</u>	65	65	100	
IT-verkstad	25	25		
Forskning för trävarubaserad industri	10	10		
Fordonsteknisk forskning	30	30		
Komplexa tekniska system	68	50	74	
Tjänsteproduktion och IT-användning	37	20	54	
Människa-Teknik-Organisation	41	20	49	
Teknologisk infrastruktur (institut/kompetenscentra)	350	225	64	KK-stiftelsen 100
Mindre företags kompetens- och teknikförsörjning	35	35	100	
Internationellt FoU-samarbete	27	25	93	
Tekniskt FoU gemensamt	22	22	100	

Källa: NUTEK Teknik

1993/94:URD1	FÖRSVARsutskottet: Uppföljning av vapenstölder och vapenförvaring i försvaret
1993/94:URD2	KULTURUTSKOTTET: Bevakning vid centralmuseerna. En kartläggning
1993/94:URD3	FÖRSVARsutskottet: Kommunal beredskap – läge och problem
1993/94:URD4	SOCIALFÖRSÄKRINGSUTSKOTTET: Varför ökar antalet förtidspensionärer? – regelförändringar, yrkesförändringar och arbetslöshet 1980–1993
1993/94:URD5	KONSTITUTIONSUTSKOTTET: Samhällsinformation – regeringens och riksdagens roller
1993/94:URD6	KONSTITUTIONSUTSKOTTET: Samhällsinformation i riksdagen
1994/95:URD1	RIKSDAGENS UTSKOTT, utvärderingsgruppen: Utskottens roll och inflytande vid några utländska parlament – Förekommer uppföljning och utvärdering?
1994/95:URD2	LAGUTSKOTTET: Kunskapen om konsumentköplagen hos konsumenter och detaljister
1995/96:URD1	UTBILDNINGSUTSKOTTET: Påverkas lärarutbildningen av läroplanen?
1995/96:URD2	KONSTITUTIONSUTSKOTTETS seminarium den 7 mars 1996 KU:s granskning – juridik och/eller politik?
1995/96:URD3	UTBILDNINGSUTSKOTTET Åtgärder mot främlingsfientlighet och rasism i skolan Studenternas rörlighet mellan högskolorna efter 1993 års reform

1996/97:URD1	NÄRINGSUTSKOTTET Energiomställningsprogrammen
1996/97:URD2	UTBILDNINGSPÅSKOTTET Den nya organisationen för universitetens och högskolornas lokalförsörjning – en uppföljning
1996/97:URD3	SOCIALFÖRSÄKRINGSUTSKOTTET Arbetslivsriktad rehabilitering - En jämförande studie av anställdas och arbetslösas arbetslivsriktade rehabilitering
1996/97:URD4	UTBILDNINGSPÅSKOTTET Grundläggande högskoleutbildning Former för politik och planering
1996/97:URD5	UTBILDNINGSPÅSKOTTET Hur går det för forskningen? Samarbetet mellan vissa forskningsstiftelser och statliga forsk- ningsstiftelser och statliga forskningsfinansierande organ
1997/98:URD1	SOCIALUTSKOTTET Assistansersättningen Hur fungerar assistansersättningen för personer med stora funk- tionshinder?
1997/98:URD2	NÄRINGSUTSKOTTET Statens stöd till forskning och utveckling av informationsteknik inom det näringspolitiska området - uppföljning av satsningar 1993–1996
1997/98:URD3	UTBILDNINGSPÅSKOTTET Planering av högskoleutbildning- vad är önskvärt och vad är möjligt?
1997/98:URD4	NÄRINGSUTSKOTTET Statens finansiering av teknisk FoU

SVERIGES
RIKSDAG

Beställningar:
Riksdagens tryckeriexpedition, 100 12 Stockholm
Tel 08-786 58 10
Fax 08-786 61 76
